

СВИДЛО

Ганна Ігорівна
annapautova84@mail.ru

УДК 33.338.1

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ
МАШИНОБУДУВАННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

TRENDS OF ENGINEERING COMPANIES OF KHARKIV REGION

к.е.н., викладач кафедри статистики та економічного прогнозування, Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця

В статті розглянуто основні тенденції розвитку підприємств машинобудування та металообробки Харківської області. Виявлено позитивні напрямки впливу розвитку машинобудування на економіку країни.

В статье рассмотрено основные тенденции развития предприятий машиностроения и металлообработки Харьковской области. Выведены позитивные направления влияния развития машиностроения на экономику страны.

In the article the major trends in machine building and metalworking Kharkiv region are considered. The positive direction of the impact of engineering on the economy are identified.

Ключові слова: машинобудування, тенденції розвитку, підприємства, обсяг реалізованої продукції

Ключевые слова: машиностроение, тенденции развития, предприятие, объем реализованной продукции

Keywords: engineering, development trends, the company, the volume of sales

ВСТУП

Машинобудування є однією з основних галузей промисловості України, де зосереджено 20 % основних засобів промисловості та виробництво інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості. Обґрунтування пріоритетів розвитку вітчизняного машинобудування сприятиме відновленню його ролі у якості локомотива економічного зростання України та забезпеченню модернізації економіки держави загалом.

Дослідженням питань розвитку економіки машинобудівної галузі в Україні займалися такі вчені та науковці, як: Ю. Барташевська, Н.В. Васюк, Б. Данилишин, Л.С. Довгань, М.К. Колісник, В.В. Лобач, Д. Малащук, Н. Тарасова, Т.М. Чумакова, О. Шапуров та ін.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні тенденцій розвитку діяльності підприємств машинобудування Харківської області.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, статистична інформація Державної служби статистики.

При проведенні дослідження використано методи динамічного аналізу, порівняння та узагальнення результатів.

РЕЗУЛЬТАТИ

В ринкових умовах забезпечення високого рівня ефективності господарювання посідає центральне місце в економічній політиці держави, формує стратегію діяльності виробничо-господарських структур. Випереджаючий розвиток машинобудівної промисловості сприятиме:

досягненню позитивного синергетичного ефекту в супутніх галузях промисловості, насамперед гірничо-видобувній, чорній та кольоровій металургії, металообробці через збільшення споживання їх продукції;

створенню замкнених виробничих циклів, побудованих на коопераційних зв'язках між українськими підприємствами;

розвитку внутрішнього ринку збуту споживчих і промислових товарів власного виробництва;

зростанню частки товарів з високою доданою вартістю у загальному експорті товарів, зменшенню негативного сальдо зовнішньої торгівлі товарами;

загальному пожвавленню виробничої активності, що призведе до збільшення прибутків підприємств, які можуть бути спрямовані на технічне переозброєння та модернізацію виробництв;

створенню додаткових робочих місць у машинобудівній і супутніх галузях [2].

Однією з сучасних форм організації бізнесу є фінансово-промислові та індустріальні групи, які можуть об'єднувати підприємства різних видів економічної діяльності, банківські та інші установи. Це дозволяє диверсифікувати джерела отримання прибутку, сконцентрувати фінансові ресурси, підвищити мобільність управління. Зараз до складу фінансово-промислових та індустріальних груп входить понад 4,6 тис. підприємств.

В промисловості Харківської області одне з провідних місць займає індустріальна група «Українська промислова енергетична компанія» (ІГ УПЕК).

ІГ УПЕК є структурою холдингового типу, яка контролює декілька машинобудівних підприємств Харківської області.

Характерними ознаками підприємств ІГ УПЕК є те, що вони:

- 1) займаються машинобудуванням та металообробкою;
- 2) характеризуються різним напрямом виробництва: випускають масову, серійну, унікальну (разову) продукцію, надають послуги промислового характеру;
- 3) належать до категорії великих та середніх підприємств.

Підприємства, які входять до складу ІГ УПЕК, подано в табл. 1.

Для визначення тенденцій розвитку підприємств ІГ УПЕК проведемо аналіз діяльності підприємств за показниками обсягів реалізації продукції за період 2008–2014 рр., який подано в табл. 2.

Для більш повного аналізу дослідимо зміну темпів зростання обсягів реалізації продукції як взагалі по ІГ УПЕК, так і по окремих підприємствах, що до неї входять (рис. 1–6) [3].

Таблиця 1

Склад підприємств ІГ УПЕК

Підприємство	Скорочена назва	Основний вид діяльності
ПуАТ «Харківський верстатобудівний завод»	Харверст	Виробництво вальцешліфувальних і круглошліфувальних верстатів
ПуАТ «Харківський електротехнічний завод «Укрелектромаш»	ХЕЛІЗ	Виробництво асинхронних електродвигунів і широкого модельного ряду електронасосів
ПуАТ «Харківський підшипниковий завод»	ХАРП	Виробництво кулькових підшипників загальнопромислового призначення і роликів підшипників для залізничного транспорту
ТОВ «Лозівський ковальсько-механічний завод»	ЛКМЗ	Ковальсько-штампувальна продукція для підприємств тракторного, автомобільного, сільськогосподарського машинобудування та залізничного транспорту
ТОВ «Українська ливарна компанія»	УЛК	Виробництво чавунного і сталевого литва

Таблиця 2

Динаміка обсягів реалізації продукції підприємств ІГ УПЕК, тис. грн. [3]

Підприємство	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Харверст	18696,3	12279,0	14731,8	25465,0	25479,8	23829,5	5766,8
ХЕЛІЗ	64169,2	69626,1	76937,4	89368,4	49040,7	34680,6	26951,9
ХАРП	449379,5	476805,7	644406,8	813160,5	735921,8	461424,7	295615,9
ЛКМЗ	418734,7	113481,9	307095,7	518225,0	491840,3	289846,6	146717,9
УЛК	32295,7	4364,6	35470,9	52809,7	66579,3	11561,6	5008,1

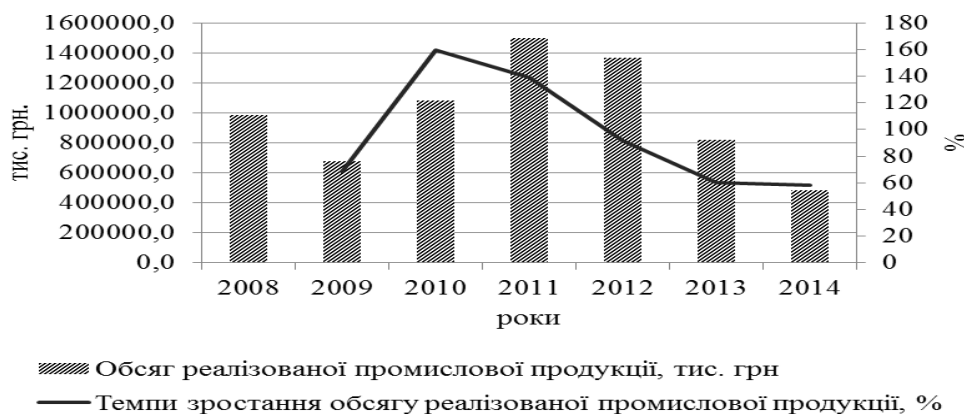

Рис. 1. Динаміка обсягів реалізації продукції і темпів зростання по ІГ УПЕК у 2008 – 2014 рр.

Аналіз рис. 1 дозволив дійти висновку, що світова криза лише частково стримала подальший розвиток ІГ УПЕК. Однак, зовнішні та внутрішні чинники мають вплив на економічну ситуацію у країні і як результат відображаються на діяльності машинобудівних підприємств, наслідком чого, є зниження обсягів продаж у 2012 – 2014 рр.

Динаміка показників ПуАТ «Харківського електротехнічного заводу «Укрелектромаш» (рис. 2) свідчить про тенденцію до зростання вартості

виробленої продукції, причому найбільші темпи зростання спостерігались у 2011 р. Однак основна тенденція, яка характеризує діяльність ІГ УПЕК щодо неоднозначності зміни обсягів виробництва, характерна і для цього підприємства. Так, кожного року спостерігається уповільнення темпів зростання показника, і вже у 2012 р. було зафіксовано значне його падіння, яке продовжується на протязі 2013 – 2014 рр.

Рис. 2. Динаміка обсягів реалізації продукції і темпів зростання у ПуАТ Харківський електротехнічний завод «Укрелектромаш» у 2008–2014 рр.

Така тенденція певною мірою пов'язана зі збільшенням ціни на продукцію підприємства, що обумовлено двома групами факторів: по-перше, зовнішніми факторами, а саме зміною ринкової кон'юнктури (світова фінансова криза), курсу гривні до долара та інфляційними процесами, по-друге, внутрішніми факторами, а саме зі зменшенням попиту на продукцію, що виробляється, та бажанням підприємства залишити необхідний рівень рентабельності через підвищення ціни. Відповідно знизилась конкурентоспроможність продукції за ціновим фактором.

ПуАТ «Харківський верстатобудівний завод» має унікальну ринкову нішу та значний виробничий потенціал. Поряд з випуском традиційних видів продукції підприємство освоює нові сучасні моделі вальцешліфувальних та круглошліфувальних верстатів. Однак криза в металургійній та машинобудівній галузях призвела до того, що у 2010 р. основні замовники зменшили попит на продукцію. Виходячи з даних наведених на рис. 3 можна зробити висновок, що обсяг реалізації у порівнянні з 2009 р. скоротився на 34%, а в 2014 у порівнянні з 2013 р. на 75,8%.

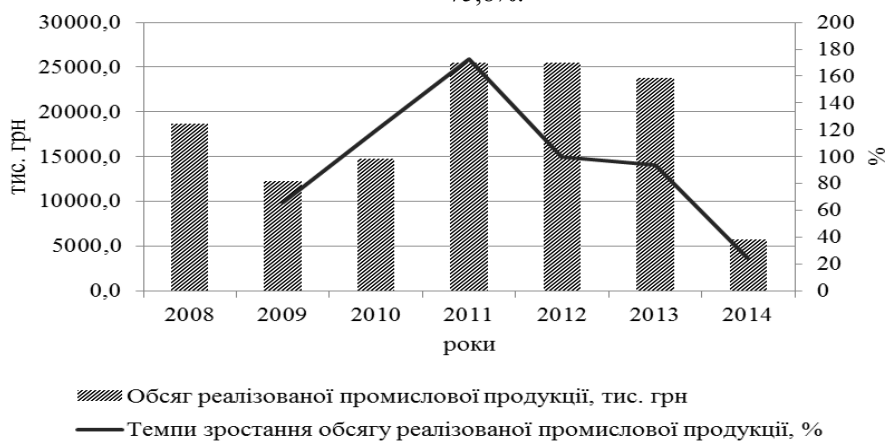

Рис. 3. Динаміка обсягів реалізації продукції і темпів зростання у ПуАТ «Харківський верстатобудівний завод» у 2008–2014 рр.

Разом з тим перспективи підприємства Харверст у посткризовий період оцінювалися оптимістично, оскільки 2011 та 2012 роки характеризувалися значним зростанням виробництва, однак погіршення політичної та економічної ситуації в країні 2013 р. призвело до значного падіння обсягів реалізації у 2014 р.

Негативні результати діяльності ПуАТ «Харківський підшипниковий завод» у період 2009–2010 рр. спонукали його менеджмент до початку здійснення модернізації і технічного переозброєння власного виробництва, що у 2011 р. дало позитивні

результати, однак починаючи з 2012 р. спостерігається значне зниження обсягів реалізації продукції у порівнянні з попереднім роком (2012 р. на –9,5%, 2013 р. на –37,2%, 2014 р. на –35,9%). Дана тенденція пояснюється загальною ситуацією, що склалася у державі (рис. 4).

За період 2008–2011 рр. спостерігається позитивна динаміка у діяльності ПуАТ «Харківський підшипниковий завод». Однак у 2012–2014 рр. відзначається суттєве зниження обсягів реалізації (див. рис. 4).

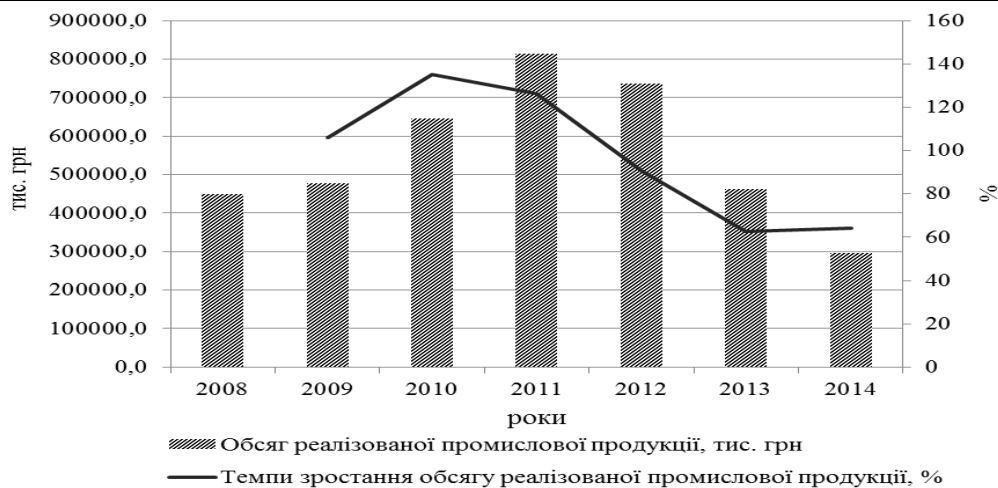

Рис. 4. Динаміка обсягів реалізації продукції і темпів зростання у ПУАТ «Харківський підшипниковий завод» у 2008–2014 рр.

Аналіз діяльності ТОВ «Лозівський ковальсько-механічний завод» (рис. 5) свідчить про те, що у 2009 р., як і більшість українських підприємств, воно мало великі проблеми з життєздатністю. Так, дуже суттєве падіння обсягів виробництва (на 72,9%) мало місце у 2009 р., як наслідок – зменшення кількості замовлень на продукцію підприємства. У 2010–2013 рр. обсяг продукції зріс, але з 2012 р. вже спостерігається поступовий спад обсягів реалізації, і в 2014 р. обсяги реалізації впали на 49,4%.

Це пов'язано з тим, що ТОВ «Лозівський ковальсько-механічний завод» виробляє мости для автобусів, деталі та вузли для тракторної техніки,

рухомого складу залізниць, ґрунтообробну техніку, має основних споживачів своєї продукції не тільки в Україні, але й в Білорусі, Росії та інших країнах, які здійснюють політику імпортозаміщення.

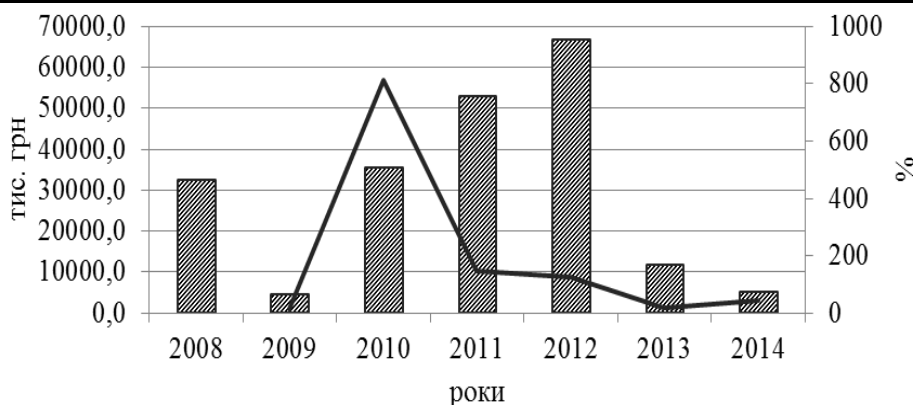
Щодо ТОВ «Українська ливарна компанія» можна зробити такі висновки (рис. 6). По-перше, спостерігаються значні коливання в динаміці досліджуваних показників, однак таке коливання обумовлене економічними проблемами інших підприємств ІГ УПЕК, які є основними споживачами продукції підприємства. По-друге, компанії вдалося вийти з кризи, про що свідчить збільшення обсягів виробництва у 2010–2012 рр.

Рис. 5. Динаміка обсягів реалізації продукції і темпів зростання у ТОВ «Лозівський ковальсько-механічний завод» у 2008–2014 рр.

Однак, ситуація, що склалася у державі значно вплинула на обсяги реалізації продукції, так у 2014 р. було зниження зазначеного показника на 57,7% (рис. 6).

У зведеному вигляді результати дослідження якості діяльності підприємств ІГ УПЕК за показником динаміки виробництва продукції за період 2008–2014 р. подано в табл. 3.

■ Обсяг реалізованої промислової продукції, тис. грн
 — Темпи зростання обсягу реалізованої промислової продукції, %

Рис. 6. Динаміка обсягів реалізованої продукції і темпів зростання у ТОВ «Українська ливарна компанія» у 2008–2014 рр.

Таблиця 3

Якісна оцінка діяльності підприємств ІГ УПЕК за показником динаміки виробництва продукції у 2008–2014 рр.

Підприємство	Основна тенденція	Поведінка в період кризи 2008-2009 рр.	Поведінка в післякризовий період 2010-2012 рр.	Поведінка в період кризи 2013-2014 рр.
Харверст	Зростання	Падіння	Зростання	Значне падіння (75,8%)
ХЕЛЗ	Стабільна	Стабільна	Стабільна з трендом до зниження	Падіння (22,8%)
ХАРП	Зростання	Стабільна	Стабільна з трендом до зниження	Падіння (35,9%)
ЛКМЗ	Падіння	Значне падіння (на 72,9%)	Зростання та стабілізація	Значне падіння (49,4%)
УЛК	Стабільна	Значне падіння (на 86,4%)	Зростання та стабілізація	Значне падіння 56,7%

Неоднозначність основних тенденцій поведінки підприємств у кризовий та післякризовий періоди обумовлена тим, що вони належать до різних типів виробництва, мають різні обсяги виробництва та реалізації продукції, а головне, займають різні ніші на ринках машинобудівної продукції.

ВИСНОВОК

Скорочення економічного потенціалу України, уповільнення темпів науково-технічного прогресу і впровадження науково-технічних інновацій у промислове виробництво в значній мірі зумовили втрату машинобудівною галуззю своїх позицій в економіці країни. Одним з шляхів підвищення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств є формування нових управлінських систем, зокрема створення фінансово-промислових та індустріальних груп. У машинобудуванні однією з провідних є ІГ УПЕК, до якої входить низка підприємств машинобудування та металообробки Харківської області.

Також, проведена діагностика стану підприємств ІГ УПЕК, виявила неоднозначність основних

тенденцій їх поведінки у кризовий та післякризовий періоди.

Разом з тим кожне підприємство ІГ УПЕК як суб'єкт підприємництва спрямоване на отримання позитивного фінансового результату від своєї діяльності, тобто на беззбитковість.

Список використаних джерел

1. Гейць В.М. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / За заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.
2. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. «Пріоритети розвитку машинобудівної промисловості у рамках антикризової політики України». Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/451/>
3. Сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>